

เสื่กเขื่อรักรฎฐมมาย

ของ

พระเจ้าสูกขยาเจือ พระองต์เจ้ารพพฒนตักต์
(กรมชลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ)

พิมพ์เป็นอนุสรณ์

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

มาตย์ตรี ชลวงนนิตบัณฑูรชื่การ

ณ เมรุวัดมกุฎกษัตรียาราม

วันอังคารที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๒

340

ร62ถ 2502

คำนำ

ด้วยนายจ่าบุญ บียัดรานนท์ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม
ได้มาปรากฏจะจัดการพระราชทานเพลิงศพ ท่านมหาอำมาตย์
ศรี หตวงนรนต์บัญชาการ (ชื่อ วิรัตน์) ผู้เป็นตา ณ เมรุ
วัดมกุฏกษัตริยาราม ในวันอังคารที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๒
ขอให้ข้าพเจ้าอนุเคราะห์ เดือดหนังสือที่จะพิมพ์แจกเป็น
อนุสรณ์แก่ท่านทูลเกล้าฯ ให้เกียรติมาในการพระราชทานเพลิง
ศพท่านมหาอำมาตย์ศรี หตวงนรนต์บัญชาการ ในโอกาสนี้
ได้กรอหนังสือ โดยที่ข้าพเจ้าเป็นผู้เคยคบท่านถึงแก่กรรม
และ ท่าน ยังเป็น ผู้เคย คุ้นเคย กับบิดา ข้าพเจ้าตลอดจน
นายจ่าบุญ บียัดรานนท์ ก็เป็นผู้ที่ข้าพเจ้ามีความคุ้นเคย
อยู่เป็นอันมาก ข้าพเจ้าจึงได้สนองรับด้วยความยินดี

ในการพิมพ์หนังสือเป็นอนุสรณ์ในการฌาปนกิจศพ
นี้ ได้มีผู้พิมพ์หนังสือธรรมะของดมเด็จพระดัมมาพระ-
พุทธเจ้าเป็นอนุสรณ์แพร่หลายมาอยู่พอสมควรแล้ว ข้าพเจ้า
เห็นว่าท่านมหาอำมาตย์ศรี หตวงนรนต์บัญชาการเป็นนัก

นิตศาสตร์ เป็นเนตบัณฑิตชนอาวุโส เป็นศิษย์ของแต่ดจ
 ในกรมฯ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าระพีพัฒน กรม-
 หดวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ซึ่งเป็นปรมาจารย์ในวิชานิตศาสตร์
 ของบรรดานิตศาสตร์ทั้งหลายของเรา และข้าพเจ้าเป็นผู้
 ที่เชี่ยวชาญทางนิตศาสตร์มาตั้งแต่เริ่มรับราชการ จนบัดนี้จึง
 เห็นว่าหนังสือที่จะพิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ในการ พระราช
 ทานเพลิงศพ ท่านมหาอำมาตย์ตรี หดวงรนต์ บัญชาการ
 คราวนี้ ควรจะเชิญเชิญคำบรรยายวิชานิตศาสตร์แต่ดจ
 ในกรมฯ พระองค์นั้นเคยประทานไว้ดังเรื่องหนึ่งมาจัดพิมพ์
 ขึ้น จึงได้อัญเชิญเด็กเซอร์กฤษหมายบางคนของ พระเจ้า
 ดูกยาเธอ พระองค์เจ้าระพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรี-
 ดิเรกฤทธิ์ มาจัดพิมพ์ขึ้น คำบรรยายนั้นแม้จะเป็นคำบรรยาย
 ของกฤษหมายเก่า แต่ต่อมาได้มวณณาการจนถึงยุคปัจจุบัน
 แต่ก็ยังคงทรงคุณค่าในทางประวัติและหลัก ในทางนิตศาสตร์
 อยู่มาก จะทำให้นักนิตศาสตร์ ในสมัยปัจจุบันนี้เกิดความคิด
 เห็นว่า นักนิตศาสตร์ ในสมัยนั้นมีความคิดประการใด

ค

ซึ่งหากไม่มผู้ใดรวบรวมพิมพ์ขึ้นไว้ก่อนจะสูญหายไป และ
 หงจะเป็นอนุสรณ์แด่ท่านมหาอำมาตย์ศรีหุดวง นรนต์บัญชา
 การ ในโอกาสด้วย หวงว่าท่านผู้ใดอ่านหนังสือนี้คงจะ
 ได้รับประโยชน์เพิ่มพูนความรู้ ในทางประวัติศาสตร์ และ
 ชาติในกรมฯ พระองค์ทรงทราบด้วยญาณวิเศษ ไต่แต่
 ก็ คง จะทรงบันทึก และ ทรงประทาน ส่วนพระกุศต แด่ท่าน มหา
 อำมาตย์ศรี หุดวงนรนต์บัญชาการ ผู้เป็นศิษย์ของพระองค์
 ท่านในวาระนี้ด้วย

ท่านมหาอำมาตย์ศรี หุดวงนรนต์บัญชาการ มีประวัติ
 เดิมชื่อ "ด้อย" สกุล "วรินทร์" เกิดวันเสาร์ ๗ ๓๔ ค่ำ
 เดือน ๑๒ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๒๗ ณ บ้าน
 ปากคลองสะพานหิน ตำบลคลองสะพานหิน อำเภอพนาพรต
 (เดิม) จังหวัดพระนคร ท่านบิดาชื่อแดง และมารดาชื่อนุ่ม
 มีพี่น้องรวมบิดามารดาด้วยกัน ๖ คน เป็นหญิง ๔ ชาย ๒
 พี่ของชายหญิงของท่านได้ ถึงแก่กรรมก่อนท่าน เป็นลำดับมา
 เมื่อก่อนท่านมีอายุ ๖ ปี ท่านบิดาได้นำไปฝากเรียนหนังสือไทย

ม

ที่โรงเรียนวัดบพิตรพิมุข และโรงเรียนวัดจกกรวรรดิเรียนอยู่
๗ ปี ดำเนินประโยค ๒ หนังสือไทย ต่อมา ๒๔๓๘ ได้ไป
ศึกษาภาษาอังกฤษ ณ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ๓ ปี
๕ เดือน สอบได้วิชาภาษาอังกฤษได้ชั้น ๔ ทำนได้เข้าเรียน
กฎหมาย ณ โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม เมื่อ ๒๔๔๒
สอบได้ได้เป็นเนติบัณฑิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ อายุประมาณ
๑๘ ปี

ในระหว่างศึกษากฎหมาย ทำนได้เข้ารับราชการ
กระทรวงยุติธรรม มีตำแหน่งเป็นเสมียนเมื่อเดือนตุลาคม
๒๔๔๒ ได้รับเงินเดือนๆ ละ ๒๐ บาท เมื่อสำเร็จเป็นเนติบัณฑิต
แล้ว ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรง
ตำแหน่งผู้พิพากษาคาดไปริศภาในเดือนเมษายน ๒๔๔๕ ได้
รับพระราชทานเงินเดือนๆ ละ ๒๕๐ บาท ได้รับพระราชทาน
บรรดาศักดิ์เป็นหลวงนรนคตบัญชาการเมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๔๔๕
ต่อมาเดือนมีนาคม ๒๔๔๕ ได้มีพระบรมราชโองการโปรด
เกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาคาดแพ่ง ได้รับ

พระราชทานเงินเดือน ๓๒๐ บาท เดือนกรกฎาคม ๒๔๔๖
 มีพระบรมโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
 ผู้ช่วยข้าหลวงยุติธรรม ศาลข้าหลวงยุติธรรมพิเศษ จัดทำ
 ทคน และยังคงดำรงตำแหน่ง ผู้พิพากษาศาลแพ่ง ชยุติด้วย
 กุมภาพันธ์ ๒๔๔๘ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยปลัด
 ทูลฉลองกระทรวงยุติธรรม ได้รับเงินเดือน ๔๒๐ บาท ค่อย
 มาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรง
 ตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เมษายน ๒๔๕๓
 (อายุ ๒๗ ปีเศษ) เงินเดือนครั้งสุดท้าย ๘๐๐ บาท และได้รับพระ
 ราชทานยศเป็นมหาอำมาตย์ตรีตั้งแต่วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๔๕๔
 ท่านมหาอำมาตย์ตรี หลวงนวนิตบัญชาการ ได้ทำ
 การสมรสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ แต่ไม่มีบุตร ท่านได้เริ่มป่วย
 เป็นอัมพาตตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๔๕๓ และได้ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กราบถวาย
 บงคมเวนคืนตำแหน่งตั้งแต่วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๔๕๔ ซึ่ง
 ขณะนั้นมอายุได้ ๓๐ ปีเศษ รวมเวลาที่ท่านได้รับราชการ
 ๓๓ ปี ๓๐ เดือน ๒๖ วัน

ตามประวัติของท่านมหาอำมาตย์ตรี หดวงนรัตน-
 บัญชาการ จะเห็นได้ว่าท่านมีความรุ่งโรจน์ในราชการตั้ง
 แต่อายุน้อย และได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้ดำรง
 ตำแหน่งอัครบดีผู้พปากษาคำตอาญา ซึ่งเป็นตำแหน่งสำคัญ
 ในราชการศาลยุติธรรมตำแหน่งหนึ่ง เมื่อมีอายุได้เพียง
 ๒๗ ปีเศษ นับว่าหาได้ยาก เป็นที่น่าเสียดายที่มกรรมต้อง
 บัวยดงและพ้นจากราชการเมื่ออายุได้เพียง ๓๐ ปีเศษ มีฉะพิน
 ประวัตราชการกระทรวงยุติธรรมคงจะได้จารึกคุณงามความ
 คของท่านผู้น้อยกว่าน เมื่อท่านพ้นจากราชการแล้วกรักษา
 ประคับประคองตัวอยู่ตลอดมา ท่านได้หย่ากับภริยามื่อ
 พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้วก็ได้บำเพ็ญตนอยู่อย่างสันโดษ ต่อมาเมื่อ
 ธันวาคม ๒๕๐๓ ปราบกฏอาการโรคมะเร็งที่หลอดลม ได้รับ
 การบำบัดด้วยรังสี อาการทุเลาไป ต่อมาอาการปราบกฏ
 รุนแรงขึ้น เมื่อมกราคม ๒๕๐๒ และถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๐
 กรกฎาคม ๒๕๐๒ รวมเวลาบวชถึงถึง ๕๗ ปี ผู้ทมอายุ
 หรือเพื่อนฝูงในรุ่นเดียวกันและมร่างกายแข็งแรงกว่า กได้ตั้ง

อายุขัยไปก่อนท่านเกือบหมด เพราะท่านเป็นผู้รักษาอนามัย
 อย่างเคร่งครัด บริโภคอาหารตามปริมาณไม่มากไม่น้อย
 มีการออกกำลังกายเป็นประจำทุกวันตั้งแต่บ่วยามาจนปรากฏ
 อาการบ่วยจากโรคมะเร็งจึงหยุด ในระหว่างบ่วยท่านได้ใช้ช
 วิตอย่างสงบ และตอนระยะหลังได้อาศัยญาติที่ท่านอุปการะ
 ไว้เพียงต้องด้ามคนช่วยดูแลพยาบาลท่านเป็นผู้ที่มีความสนใจ
 ในทางธรรม แม้จะไปฟังพระธรรมเทศนาที่วัดไม่ได้ก็อาศัย
 ฟังจากหนังสือที่มธุอาณ ให้ฟังและจากวิทยุกระจายเสียง ท่าน
 เป็นผู้ไม่ประมาท มีความรู้สึกถึงความตายเป็นของธรรมดา
 เมื่อท่านเริ่มรู้สึกบ่วยด้วยโรคมะเร็ง ก็ได้ตั้งในการจัดการศพ
 ตลอดจนญาติที่จะเป็นเจ้าภาพไว้โดยละเอียด

ในการที่นายจรรยา บัณฑิตรานนท์ ผู้เป็นหลานที่ท่าน
 มีอุปการะ ผู้หนึ่ง และได้ช่วยดูแลปรนนิบัติท่านตลอดมาจนถึง
 แก่กรรม และยังได้รับมอบให้เป็นเจ้าภาพการศพของท่าน
 ตั้งแต่ถึงแก่กรรมจนพระราชทานเพลิงศพเป็นที่เรียบร้อยเช่นน
 หนักว่าเป็นผู้มีปฏิการะส่นองพระคุณท่านซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ผู้

ช

มีพระคุณ อันแต่งตั้งว่าเป็นผู้หมกตัญญูกตเวทีตาธรรม ซึ่ง
 คุณธรรมอันหาอันใดเปรียบได้ว่าเป็นนตกษณะของบุคคลที่หา
 ได้ยาก ถ้าท่านมหาอำมาตย์ตรี หาดวงนรนต์บัญชาการ ได้
 ทราบด้วยญาณวิถิ ไต่แต่ดวง จะ มีความโลมหนัก เป็น อันมาก
 ขออำนาจ คุณพระศรีรัตนตรัย และอำนาจผู้มีเดชบุญกุศลที่
 เจ้าภาพ ได้บำเพ็ญ น จง เป็น พทานุภาพ คดบรรดาดี ให้ ท่าน
 มหาอำมาตย์ตรี หาดวงนรนต์บัญชาการ ได้ทราบ และดำเร็จ
 ประโยชน์ โดยควรแก่คติวิสัย ในดัมปรายภพจงทุกประการ.

จำรูญเนกิศาสตร์
 ประธานศาลฎีกา

๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๒

มหาอำมาตย์ตรี หลวงนรินทร์บัญชาการ
(สื่อ วิจารณ์)

ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ อายุ ๒๑ ปี

มหาอำมาตย์ตรี หลวงนรินทิพย์ชุกการ
(สือ วรนิติ)

ตายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ อายุ ๔๓ ปี

ว่าด้วยกตหมาย

พระเจ้าสุริยวงศาไชย พระองค์เจ้าพรหมมุนี

กตพมาย

ก่อนที่จะเข้าใจว่ากตพมายนั้นคืออะไร จะต้อง
เข้าใจการที่ว่า ใครเป็นผู้ปกครองว่าการแผ่นดิน ฤๅอีก
ในหนึ่งจะเรียกว่าเจ้าบ้านนายเมืองก็ได้ ผู้ปกครองว่าการ
แผ่นดินนั้นผิดกับชนฤๅ ผู้ชนอย่างอื่นด้วยเหตุว่า ผู้ปก-
ครองว่าการแผ่นดิน จะเป็นมนุษย์คนเดียวก็คิด ฤๅรวม
หลายคนด้วยก็คิด มีอำนาจดีที่ซชาติสูงที่สุดที่จะว่ากล่าว
ออกคำสั่งแก่ผู้อื่นที่เรียกว่าราษฎร แต่คำสั่งที่ตายนั้น เมื่อ
ราษฎรไม่ทำตามตามธรรมดาต้องโทษ

เหตุไรจึงไม่ได้กล่าวว่ามีโทษไม่ทำตามต้องโทษ
เต็มอ เพราะเหตุว่าจะเรียกว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ยืนตรงได้
ก็ไม่ได้ แต่บางมนุษย์หายยืนตรงได้ไม่ เช่นคนหัดงักอม
เป็นต้น อย่างเดียวกับคำสั่ง ของผู้ปกครองแผ่นดินราษฎร
ต้องทำตาม ไม่ทำตามธรรมดาต้องโทษ แต่บางคราว
ก็ไม่ต้อง เช่นผู้ร้ายบางคนหัดบั่นได้พ้นโทษไป

แต่เหตุใดผู้ปกครองว่าการแผ่นดิน จึงบางทีเป็น

มนุษย์คนเดียว บางทีมากกว่าผู้หนึ่งจนไปรวมกัน เพราะ
 การแลดูว่าการแผ่นดินในประเทศต่าง ๆ มีแปลกกันหลาย
 อย่าง เช่นฝรั่งเรียกว่า "แอบโซลูตโมนาก" อย่างหนึ่ง
 คือมนุษย์คนเดียวว่าการ เรียกชื่อว่ากระษัตริย์ เช่นประเทศ
 ไทย ประเทศรัสเซีย ประเทศจีน แต่อีกอย่างหนึ่งก็เรียกว่า
 "คอนสตีติวูเชียนแนต มอนาก" คือกระษัตริย์แต่ที่ประชุม
 ขุนนางถาราชฏรรวมกัน กระษัตริย์องค์เดียวขาดประชุม
 ฝ่ายเดียวต่างไม่มีอำนาจออกคำสั่งได้ เช่นประเทศอังกฤษ
 ประเทศปรัสเซียเป็นต้น อีกอย่างหนึ่งก็เรียกว่า "ระบบ
 บัดค" คือที่ประชุมราชฏรมอำนาจบังคับคนทั้งหลาย เช่น
 ประเทศฝรั่งเศส

กตหมายนาคคือ คำสั่งทั้งหลายของผู้ปกครองว่า
 การแผ่นดิน คือราชฏรทั้งหลายเมื่อไม่ทำตามแล้ว ตาม
 ธรรมดาของไทย

แต่คำสั่งบางอย่าง ของผู้ปกครองแผ่นดินนั้น ถึง
 ราชฏรไม่ประพฤติตามก็ไม่มีโทษ เช่นกำหนดตำแหน่งยศ
 กำหนดไว้ทุกข์ ถ้าเช่นประกาศให้ใช้คำกับแก่นแต่ข้อ ก็ไม่

เรียกว่ากตหมาย แด่คำสั่งของผู้ปกครองแผ่นดินต่อบุคคลคน
เดียวไม่ทั่วไป ก็ไม่เรียกว่ากตหมาย เพราะตามคำอธิบาย
นั้นได้กล่าวแต่เฉพาะเป็นคำสั่งต่อราษฎรทั้งหลาย

ในสมัยนาคำสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อ
ราษฎรทั้งหลาย ถึงแม้จะไม่ได้กำหนดโทษลงไว้ก็
กตหมายในลักษณะอาญาหลวงอยู่บทหนึ่ง ซึ่งจะลงโทษผู้
ไม่กระทำตาม แต่ซึ่งจะทำให้เรียกว่ากตหมายทั้งนั้น ใน
กตหมายบทนั้นเป็นบทที่กำหนดโทษการอย่างกว้าง

“ มาตรา ๒๓ มีพระราชโองการพระราชนิพนธ์ พระ
ราชกำหนดกตหมายตั้งแต่งไว้ประการใด ให้ทำตาม ถ้าผู้ใด
ไม่กระทำตามท่านออกทำเห็นขอพระราชโองการ พระราชนิพนธ์
พระราชกำหนดกตหมายกต ๑ ๓ ๑ ท่านให้ตั้งโทษ ๕ ฐาน ”

เพราะเหตุนี้ พระบรมราชโองการภูาคำสั่งฉบับใด
ต่อราษฎรทั่วไป กำหนดโทษได้ทุกฉบับ แต่เข้าในคำอธิบาย
กตหมายที่ได้กล่าวมาแต่ เราจะต้องระวังอย่าคิดเอา
กตหมายไปปนกับความดี ความชั่ว ภูาคความ ยุติธรรม
กตหมายเป็นคำสั่งเป็นแบบที่เราจะต้องประพฤติตาม แต่

กตหมายนนบางทกจะชั่วได้ ถ้าไม่เป็นยุคธรรมก็ได้ ความ
คิดว่าอะไรดีอะไรชั่ว ถ้าอะไรเป็นยุคธรรมอะไรไม่ยุคธรรม
มีบอกที่จะเกิดชนหลายแห่ง เช่นตามดาดนาค่าง ๆ แต่

กตหมายนนเกิดขึ้นใดแห่งเดียว คือ จากผู้ปกครองแผ่นดิน
ถ้าผู้ปกครองแผ่นดินอนุญาตเท่านั้น

อนึ่งคาอธิบายกตหมายทวามาแดงนกกยงมทศ ด้วย
เหตุวากคำตั้งเป็นข้อสำคัญบางตั้งที่เรียกว่ากตหมาย จะ
ตั้งแสงวงหาตรองดู ให้เป็นคำตั้งของผู้ปกครองแผ่นดินยากก็
มี เช่นธรรมนิยมที่ใดหากนมาถ้าที่เรียกว่าธรรมนิยม ซึ่ง
ในเวดามีไม่มีแบบ ทำให้คำได้เห็นทาง ในกรวิญญ์ความ
เหมือนอย่างว่าเป็นกตหมายบทหนึ่ง ถ้าอีกอย่างหนึ่ง ใน
เวดามีไม่มีบทปรากฏเป็นอักษร คำได้วางแบบเป็นตัวอย่าง
เหมือนกตหมายชนใหม่ เช่นจะคิดไปอย่างไรก็จะเกี่ยวไป
ไม่ได้ ถึงผู้ว่าการแผ่นดิน จะแก้ได้ก็เพียงว่าคำเป็นตุกมือ
ของผู้ปกครองแผ่นดิน ทำการแทนผู้ปกครองแผ่นดินมี
อำนาจที่จะตั้งบทกตหมายชน ซึ่งไม่เป็นการขัดขวางถ้า
ขัดข้อง ถ้าเห็นชอบอย่างไรกับข้อบังคับของผู้ปกครอง

แผ่นดิน เพื่อดำเนินชอบบังคับทางสุดท้ายที่เป็นชอบบังคับแท้ ๆ
เพื่อที่จะไม่ให้ชอบบังคับนั้นสูญไปเป็นการไร้ไม่ได้ เช่น
แฉกพอฟัง

ความจริงนั้นไม่มกคหมายประเทศใด ที่เป็นช้อย
บังคับแท้ คุมการที่เกดชนทุกชนิดทุกอย่าง แต่การที่ถม
เถียงกันทุกชนิดทุกอย่างคงจะไดมาในศาล ซึ่งศาลจะตอง
วินิจฉัย ก็เมื่อไม่มกคหมายคงนแฉก ที่ได้ทำมาทำกนอย่าง
ไร? ในเมืองอังกฤษศาลอ้างถึง "กคหมายธรรมดา" ซึ่ง
เป็นกคหมายที่ต้นฐานเขาเองคงนนั้น แต่ซึ่งไม่มีเซตรบ
แท้จริงเป็นแต่คความคิ อีกแห่งหนึ่งในประเทศฝรั่งเต้ค มี
กคหมายทงต้นเขยหนดงเป็นอกษรเรียกชอว่า "โคด" แต่ถึง
โคดนั้นไม่คุมการที่เกดชนทุกอย่างไม่ ในมาตรา ๕ แห่งโคด
แพ่งกถ่าวว่า ถ้าผู้พิพากษาคนใดไม่ค้คคินคความให้ โดยว
ไม่มกคหมายแฉก ให้มีโทษแฉกตามโคดอาญามาตรา ๑๘๕
วางโทษปรับ ๕๐๐ แฝรงค์ แต่อีกมาตราหนึ่งถัดตงมา คือ
มาตรา ๕ กถ่าวชค้ว่า ไม่ให้ผู้พิพากษาคนใดวางบทตงเป็น
แบบนอกกคหมาย นำเป็นการตงนมาก มาตราหนึ่งบังคับให้

ว่างบท อีกมาตราหนึ่งไม่ยอมให้ว่างบทนอกกตทหมาย ก็เมื่อ
 กตทหมายไม่มีครบเป็นกรหน้าจหน้าใจ น่าจะคิดว่าผู้พิพากษา
 คัดเลือกฟ้อง โดยอ้างว่ากตทหมายไม่ยอมทุกเรื่องที่ไม่ยอมบท
 ในโคตนั้น แต่หาเป็นดังนั้นไม่ เขาเอาความคดีอื่นมา
 อ้างเป็นขอวินิจฉัยต่อไป ใช้คำว่า "ตามแบบแต่จริ
 กตทหมาย" ถ้า "ตามความเห็นทางกตทหมาย" ถ้าตาม "ยุติ
 ธรรม" เหมือนหนึ่งอ้างบทกตทหมายแท้ แต่เช่นผู้พิพากษา
 อิงกฤษฎีอ้างกตทหมายธรรมดาเหมือนกัน นอกจากกตทหมายแท้
 คือกตทหมายคดีต่างแท้ จำเป็นต้องมีอะไรต่อไปสำหรับคำพิพากษา
 ที่มีอยู่ มีฉนวนหมดหมดทั้งนั้น จะเรียกชื่อว่าอะไรก็ดี กตทหมาย
 ธรรมดา ถ้าแบบแต่วิชากตทหมาย ถ้าความยุติธรรมใดที่งุน
 ชนเป็นเครื่องมือเพื่อใจ ให้แก่ผู้พิพากษา แต่ที่เรียกว่า
 กตทหมาย

ในเมืองไทย คำพิพากษาเก่า ๆ แต่คำพิพากษาเดี๋ยว
 นี้ด้วย อ้างความยุติธรรมจนคงเต็ม ๆ แต่คำที่เรียกว่า
 ยุติธรรมเป็นคำไม้ดี เพราะเป็นการที่ทุกคนเห็นต่างกันตาม
 นิได้ซึ่งไม่เป็นกิริยาของกตทหมาย กตทหมายคือเป็นยุติ
 จะเถียงแบดกออกไปไม่ได้ แต่เราเถียงได้ว่าอย่างไรเป็น

ยติธรรมไมยติธรรมทุกเมื่อทุกเรื่อง

โน้มนิยมใด เริ่มอย่างบทนอกจากยติธรรมมากจนทุก
วัน ก็อย่างถึงกตทหมายต่าง ๆ ที่ประเทศอื่นเขาใช้กัน คือ
สรุปรวมกตทหมายในประเทศทั้งหลาย ก็เขาแต่เห็นว่า
เป็นธรรมลาคตายกันทั่วไป เมื่อความเรื่องใดแปลกขึ้นมา
ก็หันไปดูลมเด่งหาดงน แลยังหารับโดยตรงไม่ จึงแอบ
อิงอ้างว่า เป็นกตทหมายไทยไว้พดาง ในการที่ท่าทางนคม
คืออย่างเปนครูแต่ครู โรมันทเรียกชื่อในกรงนนวนว่า "ยัดเขน
เซียม" (ฎากตทหมายประเทศต่าง ๆ) พวกโรมันได้ทำมา
คตทายกบที่ ในกรงดยามทำอยู่เดยวัน มีใช้จะฆ่าตงไปตาม
อ่าเภอใจ เพราะกตทหมายเบนวิชาเปนแบบเปนร่างกายหมด
ต้น เมื่อกตทหมายไทยไม่มร่อยทจะเดิน เราก็กินไปข้าง
ไหนไม่ได้ นอกจากร่อยทกตทหมายอื่นเขาได้เดินมาแต่
กตทหมายไม่ไขใจคนอย่างยติธรรม ทงนมคนเขาใจผิดมาก
แต่ผิดก็เพราะไม่เข้าใจคำ ที่เรียกว่าวิชาเทานนเอง จะเบน
วิชาอะไรกต ทมอยุร่อยแบคอย่างไม่ไรนาทจะพรวรณาทน

ว่าด้วยแพ่งแลอาญา

พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์

Handwritten text in the top left corner, possibly a library or collection number.

แพ่งแลอาญา

กคหมายนนแบ่ง ๒ อย่าง แพ่งอย่างหนึ่ง อาญา
อย่างหนึ่ง

ทำผิดอย่างไรเรียกว่าแพ่ง ทำผิดอย่างไรเรียกว่า
อาญานนอธิบายไม่ได้ เพราะไม่มีตั้งไรจะเป็นหลักเกณฑ์โดย
ในครั้งโบราณ โทษที่เรียกกันว่าอาญาเดยวนเกือบไม่มี ไร
ปรับเป็นพน ครั้งแรกทวางบทอาญานน ก็แต่ในส่วนการ
ผิดต่อพระเจ้าแผ่นดิน ถ้าในราชการซึ่งจะเห็นได้ชัด ใน
กคหมายไทย ตามกคหมาย ๒ เดมแทเดด ความผิดที่
เรียกว่าอาญา มีน้อยกว่าในกคหมายของประเทศอื่น ที่ได้
ดำเนินเจริญมากกว่าเมืองไทย ในสิ่งที่เขาเรียกว่าอาญา
ตามกคหมาย ๒ เดมเรียกแต่ว่าแพ่ง การที่ทำผิดต่อพระเจ้า
แผ่นดินแต่ราชการ ให้ดูक्षणอาญาหดวง ซึ่งกล่าวถอย
ความโดยเตอยดลงเรื่องราชการ ถาถงการที่จะทำให้เกิด
จตุจตชนในแผ่นดิน ส่วนทำผิดต่อบคคตคนเดยว เช่นดก
เช่นชะโมยภาคพนนมนนอยถาไมมเดย เมอบานเมืองเจริญ
ชน จึงรู้ดกว่าการทคนทำผิดบางอยางนน จะทำโทษแต่ทาง

แพ่งอย่างเดียวหาเพียงพอไม่กตหมายตงโทษอาญา จึงได้
 ขยายออกคัดายกบทปรากฏในลักษณะโจร แต่คงแต่ได้ตง
 มอขยายออกแดงมากจนทุกที แต่ในฉบับตงกไม่บริบูรณ์
 แท้ ยังมีคนตั้งได้ยว่าจวาทแต่คุดจะเปนอนญาได้ญาไม่ ซึ่ง
 ในกตหมายอันยกเปนอนญาแดงมาชานาน

พงษาวดารกตหมายในเรื่องนี้ เปนการทกคัดายกทุก
 ประเทศทั่วโลกย์

บางคนก็ว่าการททำผิดโทษดวณแพ่ง แต่การททำผิด
 โทษดวนอนญานัน ผิดกนด้วยเหตุว่า ในแพ่งบทกตทำผิด
 คือบทกต ในอาญาบทกตทำผิดค้อประชุมชนทงหลาย ให้
 หวาดเลี้ยวครนครามทวไป เปนการร้ายกาจกวาทผิดทาง
 แพ่ง แต่คำอธิบายเช่นนี้ ไม่ทำให้เราเข้าใจกตหมายคชนน
 เราจำต้องถามว่าการผิดอย่างไร ทำให้ประชุมชนหวาดหวั่น
 การอย่างไรทไม่หวาดหวั่นทวไป เหตุไรจึงว่าคนหวาดหวั่น
 ในการตกการระโมย เหตุไรจึงไม่หวาดหวั่น ในการตกน
 ฟันกน ถ้าการเรือโดนกน ทงนไม่เห็นมขอทจะชกให้เห็น
 ฐค้อย่างไรได้ นอกจากจะเด่นด้านวนคำพูดเท่านั้น

บางทีก็มีคนว่า การททำผิดโทษเพียงแพ่งนั้น ผิดกับ
 การททำผิดโทษถึงอาญา ด้วยเหตุว่า คนททำผิดไม่ได้ทำ
 โดยความรู้ถึงคนว่าทกระทำอยู่นนเป็นการชั่ว ในอาญานน
 รูใจว่าคนททำสิ่งทไม่ควร อธิบายคกงนคณวหมองยงกว่าอน
 ทเหมือนว่าคองการเจตนาทกรายไป ซงไม่ตรงกับความจริง
 เพราะเดินเลอโดยแท้ ก็ระพาไปคกได้ มีเงินแด้วไม่ไซ่หนี
 เขา ก็ควรรูว่าไม่เป็นการทคองกับความซอัสคย แต่โทษ
 ไม่ถึงอาญาเลย เช่นนเหมือนกนทุกประเทศ แท้จริงคกคอง
 ด้ยคกกว่าว่ามีหคกทจะเกณทเอาได้ เปนดังทรวฐบาคจะ
 กำหนดเทำนนเอง ว่าการอย่งไรจะททำโทษหนัก การอย่งไร
 จะททำโทษเบา เพมชนคคองตามส่มย เช่นการททำผิดสัญญา
 อย่งหน่งใดเพมชนเปนอาญาในเรวณ ทแค้เติมหาเปนไม
 เมื่อเรารูไม่ได้ ว่าการอย่งไรโทษเปนอาญาอย่งไร
 โทษเพียงแพ่ง เรารูได้ว่าอาญานนคออะไร แม้โทษททำนน
 ถึงเจ็บปวดแก่ร่างกาย เช่นประหารชีวิตรเมียนแด้จำฎาริบ
 ทรพยปรับพไผยแด้ว นนแด้วอาญา นอกนนเปนแพ่งทงคณ
 แด้พอเอนในกคหมายไทย ไปมีบทหคตายคิบแห่งททำโทษทง ๒

อย่าง เช่นปรับดินใหม่ถึงพิไชยถึง ฤๅทงจาแดงปรับใหม่ด้วย
 ในห้องเกษมณ จะเรียกว่าแพ่งฤๅชาญาภักดิ์บัญญัติเพียงน
 จะเรียกว่าแพ่งแดงอาญาปนกัน ก็เป็นการขุดหลุมไม่เคยไคยน
 แต่เป็นบัณฑิตจะฟ้องศาลใหม่ ในสนามฉัตรยศยัตติธรรม ที่
 แบ่งศาลเป็นแพ่งแดงอาญาต้องจำพวกเท่านั้น ทหารไร้อาใหม่
 แพ่งใหม่อาญา ก็คงดงเป็นเจ้าเขาเคยเรียกกันอย่างไรมา ก็
 ทำตามไปตั้งนั้น

แม้การแปลคดีพระน กจะไม่ใช่ขอยกระไรนัก แต่เมื่อ
 รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๕ ได้มีพระราชบัญญัติออกใหม่ ก็ยก
 ชื่อว่าพระราชบัญญัติพิจารณาคความแพ่ง ในมาตรา ๕ มี
 ความว่า

“คดีทั้งปวงฟ้องกันด้วยประการใด ๆ ก็ดี ที่ไม่ได้
 ร้องขอให้มีโทษอาญาหุดงตามถคหมาย แต่แปลคดีจะ
 คัดสันให้แดงแก่กัน ได้ ด้วยขอคดีใหม่ฤๅใช้ชนทรพยทง
 ปวงนน เรียกว่าความแพ่ง”

เป็นครั้งแรกทคคความไทย คงใจจะอธิบาย ถึงจะ
 อธิบายยังไม่ได้ ต้องขอใหพิจารณาคำให้ค ที่ ๑ โจทย์ไม่

ได้ขอให้จำเดิมมีโทษอาญาหลวงตามกตหมาย แต่อาญา
 หลวงตามกตหมายนี ต้องแปลว่าการทำให้ร่างกายเจ็บปวด
 ฎาปรับเป็นพิไนย มีโทษในลักษณะอาญาหลวงซึ่งไม่ได้
 ความ เพราะยังมีลักษณะโจรแต่อย่างอื่น อีกที่มีโทษอาญา ที่ ๒
 ความ ที่คดีอื่น ให้ แลวงกัน ได้ ด้วยทอดดินใหม่ฎา ใช้ทุนทรัพย์
 ไม่ได้คดีถึงพิไนย รวมความได้ว่า นอกจากไม่ได้ขอให้ทำ
 โทษทางอาญาแต่ขอ เพียงทอดดินใหม่ ใช้ทุนทรัพย์ แลวงความ
 เป็นแพ่งไม่ได้ ความวิจาทซึ่งทอดดินใหม่อย่างเดียวกันไม่ได้
 ตามมาตรฐานของปะนอะไรอย่างหนึ่ง ไม่ใช่แพ่ง เพราะต้อง
 ทอดพิไนยด้วย ซึ่งขัดกับมาตรา ๕ ไม่จำเป็นต้องทำบาญช
 ในทหน้า ความมมากเท่าไร ที่เคยเรียกกันมาว่าแพ่ง ตาม
 พระราชบัญญัติใหม่กตายปะนอหนงต้น คงแต่วิจาทที่ใด
 กตาวมาแลดู จนถงชายชแแต่เรื่องภาษอากรที่ค้าดแพ่งสรรพ
 กรเคยชำระอยู่ค้าดพระราชอาญา ควรจะต้องมีความทจะ
 ต้องพิจารณาอีกหลายเท่า ส่วนค้าดแพ่งควรคองมน้อยดง
 กตหมายใหม่ในเมืองไทย ไม่มีใครรู้ดกตามเคย จะ

หากว่าคงแต่คัดเองลงมาจนคนตามมัญ การที่เป็นอย่างไรมา
 ก็เป็นอยู่อย่างนั้นไม่ผิดแปลก ก็มเป็นกรชั่วเพราะแม้ว่าทำ
 ตามศัวหนังสือ พระราชบัญญัติคนนแตจะยุ่งมากไม่น้อย
 อย่งไรเรียกว่าอาญา ยังไม่มกคหมายพยายาม
 อธิบายเช่นแพ่ง แตหวังว่าขยามคกกว่าแม่พยายามแต้ว บางท
 จะมคความบางอย่างที่ไม่เป็นแพ่งแตอาญาทงต้องซึ่งจะเป็นการ
 ชคชองมากกว่าเตยจน

ว่าด้วยบทกล

๑

พระเจ้าสุทโธทนะ พระองค์เจ้ารพพจนศกิต

บุคคล

จะได้แบ่งกตหมายแพนกถ์วนแพ่งเปน ๒ อย่าง อย่าง
หนึ่งพูดถึงบุคคล อย่างหนึ่ง พูดถึงทรัพย์

บุคคลตามธรรมดา แปลว่าคนๆ หนึ่งคนที่มีชีวิต แต่
ในอบนจะได้อธิบายคำที่เรียกว่า บุคคลในทางกตหมาย
แตกต่างจากที่เข้าใจกันตามธรรมดา

บุคคลในกตหมายนั้นคือ คนๆ หนึ่งคนเดียวคนๆ หนึ่ง
หมักรพยก็ได้ หมายความว่าอนชอบธรรมได้ ถ้าจะพูดสั้นๆ ก็
ว่าที่มาเป็นโทษได้ในคำ

คนๆ หนึ่งเดียวที่ใดกล่าวว่าเป็นบุคคลนั้น มีอำนาจ
อนชอบธรรมด้วยเหตุว่า เมื่อเกิดมาแต่ คนอนจะมาทำร้าย
ไม่ได้ เป็นหน้าที่ของเขาที่จะต้องระแวง แต่เมื่อคนอนมีหน้าที่
ดงน เรียกว่าคนที่เกิดมานั้นมีอำนาจอนชอบธรรมในที่จะไม่มี
ใครมาทำอันตรายได้ ถ้าอีกอย่างหนึ่ง เมื่อผู้ใดได้โดยเงิน
ของผิดเกิดมานั้นไป คนที่เกิดมานั้นมีอำนาจที่จะเรียกเงินคืน
ได้ ซึ่งเป็นอำนาจอนชอบธรรมของเขา ในตัวอย่างทั้ง ๒ น

แต่งตั้งให้เห็นว่าเขาเป็นบุพการตามกตทมาข ๒๒๐
 อธิบายทว่าไว้ข้างบน

ตามธรรมเนียมไม่มีใครเป็นบุพการได้ก่อนเกิดแต่เป็นบุพการ
 ไม่ได้เมื่อตายแล้ว แต่จะเรียกว่าเมื่อไรเกิดเมื่อไรตาย ไม่
 เป็นการสังเกตนักตามธรรมเนียมมารดาได้คลอดบุตร แด
 บุตรนั้นสมควรคลอดมากดี งามอยู่เพียงครู่เดียวก็ดี บุตรนั้น
 เป็นบุพการในเวลาทมิฬครุอยู่หนึ่ง ส่ายสัดคือจะได้ตัดแล้ว
 ฤยังไม่ได้ตัดไม่เป็พช่อสำคัญ แต่เมื่อมารดายังหาได้คลอด
 บุตรนั้นไม่ บุตรที่อยู่ในครรภ์จะเรียกว่าเป็นบุพการ ๓ ทาง
 ที่จะวินิจฉัยเป็นเหตุอยู่ ๒ อย่าง คือในเรื่องฆ่าเด็กในครรภ์
 มารดาอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเรื่องบุตรที่คลอดมาภายหลัง
 บิดาตายรับมรดก

ในเรื่องฆ่าเด็กในครรภ์มารดาตาย ๓ กตทมาขอยู่
 ในลักษณะเบ็ดเสร็จ ๒ บท

“ มาตรา ๓๐ ผู้ใดให้ยาแก่ท่านกิน ลูกในท้องตาย
 ให้เอาค่าตัวแม่มันกิน หนึ่งคั่ง โหมทว่าคุณเป็นดิน โหมคั่งพินย
 กิ่ง แดงโททวน ๖๐ ที่เขาขนธาอย่างประจํา แดงจำไว้

ณะคุก ถ้าตายทงแม่ทงตุก ให้มันตายตงไปตามกัน”

“ มาตรา ๑๕ ผู้ฉกทกบหญิงมีครรภ์ คัพนแทงหญิง
มีครรภ์ตงในท้องตาย แม่มีบาดเจ็บ ให้ใหม่ผู้ตพนแทง
โดยขนาด ถ้าตายทงแม่ทงตุก ให้ฆ่าผู้ตพนแทงให้ตงไปตาม
กัน ”

ในมาตรา ๑๕ ผู้ใดทำร้ายต่อแม่ ตุกในครรภ์ตาย
ให้ปรับใหม่ให้แม่แต่เพียงบาดแผลของแม่นั้น ส่วนตุกไม่มี
ใหม่ บทกฎหมายไม่ตงกับในเรื่องคนทไม่มีครรภ์ ในมาตรา
๓๐ พุดตงเรื่องวางยาให้ตุกตายให้ทำโทษ ปรับแต่จำ กคง
วินิจฉัยได้ว่าผู้ใดทำให้ตุกในครรภ์ตายโดยจงใจแล้ว ต้องมี
โทษ ซึ่งตงตงให้เห็นว่า ตุกในครรภ์ตงยังไม่ได้เกิดกต
มีอำนาจขอขบรมอยู่บาง กอกจะไม่มีผู้ใดทำร้ายได้ แต่
ในกฎหมาย ๒ บทพุดแต่ตงรายทแม่ตงไม่ยอม แดการร้าย
ททำต่อเด็กนททำโดยบังอาจต่อมารดา ถ้าเข้าใจกนตงน
ไม่ได้มความชคว่า เมื่อมารดาได้ยอมให้ฆ่าตุกแล้ว เช่น
รัดตุกเป็นคัน กฎหมายจะให้ทำโทษใครบ้างถ้าไม่ ชาวเจ้า
ยังไม่ทราบว่ มีตงอย่างพองรองตงโทษกันเคย ยังเป็นชช

ที่คำตัจจะวจนัญค่อไป แม่อัจจะวจนัญฉา ฆ่าบุตรในครรภ์โดย
 แม่มอมกตฤาญมยอแมกต มีโทษเส่มอแต่ัว คอองเวียกฉาเด็ก
 ในครรภ์นห มีอานาจอันชอบชรรวมล่ฉวนน และเวียกฉาเปน
 บุคคลไตตงแคกอนเกิด แต่ัจจะวจนัญไปอิกออย่างหนึ่งไต คือ
 ให่มโทษแต่ในการทฆ่า เมอเปนการบงชางค่อมารดา แต่
 มารดาชอมใหรตตุกไม่มโทษตงนห กตของฉาเด็กเปนบุคคล
 กอนเกิดไตแต่เมอมารดาชอมใหเกิด แม่มารดาไมชอมใหเกิด
 รตออกเตย เตกนหไมเปนบุคคลเตย อย่างนคูล่ฉวน ๆ แต่
 เปนตงทเปนจริงไตกระมัง เพราะตามชรรวมตาศาตชามาทาง
 หดาช ไมค่อชยชอมททำโทษทางชามาแกใคร เมอไม่ม
 กตหมายฉาตงไปเปนชคเจน ซึ่งในเรอองรตตุกเปนชอฉนงนอย
 ณ บคพ

ในกตหมายประเทศอื่น ทไมนบฉาเด็กในครรภ์เปน
 บุคคลแต่ในทอองนห ใครจะฆ่าเตกนหเตยไมเวียกฉาฆ่าคน
 จะพ้อองกล่าวโทษในถานนหไมไต จึงไตมกตหมายอิกบทหนึ่ง
 ตางหากใหทำโทษถานรตตุกในกตหมายไทยไม่มบทเชนนห จะ

เป็นไปได้ก็เพียงโดยเทียบกตพมาช ๒ บท ที่ได้เข้ามาแล้วแต่
 จะมับันหาต่อไปว่า จะมีโทษจนกระทั่งถึงเมื่อยงเป็นก้อน
 โดหิตอยู่ฤๅแต่เมื่อมีร่างกายบริบูรณ์ ซึ่งเป็นช้อยากที่จะ
 วจนฉนยให้แจ่มแจ้ง จะขัดเส้นเพียงไรจะดับความได้เท่าไรไม่
 ง่ายเลย

อีกทางหนึ่ง ที่จะแสดงให้เราเห็นว่าเด็กในครรภ์จะ
 เป็นบุคคตฤๅไม่นั้น ก็ในเรียงที่จะรวบรวมฎก มักตพมาช
 บทหนึ่ง แต่ไม่ตรงนักในดักษณมรฎกมาตรา ๕๘ มีว่า

“เสวชฐูกฤหบตมมทรพยสังถน แดถงแกมรณภาพ
 หาญาคัพตของพงษามไค ทานใหเอาทรพยสังถน แกวแหวน
 เงินทองช้างม้า ชำคนเครื่องบริโภคทงปวงนน เชาทของ
 พระคตงหตวง ถ้าเสวชฐูกฤหบตมมทรพยสังถนถงแกมรณ-
 ภาพ แดมญาคัพตของพงษาเอาทรพยสังถนช้างม้าชำคนเครื่อง
 บริโภคทงปวงมาถวาทาน ใหเอาทรพยทงปวงนนทำเปน
 สังวน ใหแบ่งบั้นทรพยมรฎกนน โดยสังคยานุสังคยให้แก่ญาคิ
 พนของบคทรราชหญิง ดูกอายุตูกเออยตูกยตูกชอกกุดานเหตุน
 หตชตูกอายุ ตูกเออยกน ๕ ตูกยตูกชกน ๒ ตูกอามตูกสำมกน

ส่วนนี้ นอกกว่านั้นมันแก้เขาให้เสมอกัน โดยอันดับดูกหลาน
 อยู่ในครรภ์ให้มันไวแก่มันส่วนหนึ่ง เหตุใดจึงมันให้ดูกอายุ
 ดูกเออยกัน & นน คอความใดหวานเอาราชการคุมญาติ
 พนของทงหทัยใด ผุนนคออายุแต่เออย แล่อนวายนน เหตุ
 ใดจึงได้กิน ๒ ท่านวามนประมตราชการผุนนชอวายน แต่
 ดูกด้ามดูกอามนน เหตุใดจึงกินส่วนนี้ เหตุวามนช่วย
 ปกครองรักษาชาคนทรพยดังของเขาทงต้องไว ผุนนจึงได้ขอ
 ว่าดูกด้ามดูกอาม ดูกหลานอยู่ในครรภ์น เหตุใดมันจึงได้
 ส่วนหนึ่ง เหตุว่าอยู่ในดูกหลานมันได้มาเกิดปคิต้นริแล้ว
 แม้นบิดามารดาเขาตายด้วยเหตุประการใด ๆ ก็ดี ให้สัมห-
 มรฎกแดะพระสุภาวดี บันทรพยดังของให้แกเขาพนองดูก
 หลานเหตุนหลุดดงนเถด

กตหมายบทน พุดแต่ถงในเรองทญมรณภาพมัญชาติ ๆ
 ไม่แบ่งมรฎกกันเอง ถ้าพ้องร้องกันได้ส่งมาทุดเถดต่าง ถวายน
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแบ่งพระราชทาน นอก
 จากบทน ไม่มบทอน ทกถาวถงบุตร ในครรภ์มารดา แต่
 อย่างไรก็ดี ในเวदानคงไม่มีใครเถียง ว่าบุตรชนิตนรับ

มรรฎกไม้ได้ ค้ำดทุกค้ำดคงไม้เว้นแบ่งเป็นส่วนไว้แต่จะแบ่ง
 เท่าไรนั้น จะได้อธิบายในฉบับมรรฎก เว้นไว้แต่มารดาภายหลัง
 จะได้คิดอดบุตรไม่มีชีวิต ส่วนนั้นจะยกให้มารดา
 แทนบุตรญาติเด็กเลี้ยงเป็นปัญหาได้ความเพียงพอจะให้เห็น
 ว่า เด็กในครรภ์บิดาตายมีอำนาจชอบธรรมที่จะได้มรรฎก
 ซึ่งจะแสดงให้เห็นชัดว่า กตหมายยอมเรียกชื่อเป็นบุคคลแต่
 ก่อนเกิด

สรุปรวมความที่เปนแน่ได้นั้นขอ คนเกิดมาเป็นบุคคล
 ทางต้น แลคนก่อนเกิดเป็นบุคคลตามกตหมายได้แต่ในเรื่อง
 มรรฎกบิดา แลภายหลังจะได้เกิดมามีชีวิต ในส่วนอื่นไม่
 แน่นัก เช่นฆ่าเด็กในครรภ์ ตามลักษณะเบ็ดเตล็ดมาตรา ๓๐
 แล ๓๕ จะแปลว่า ทว่างโทษนั้น เพราะทำร้ายต่อมารดา ก็ได้
 ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กไม่มีอำนาจในตนเอง แม่เด็กมีอำนาจชอบ
 ธรรมในตนเองแล้ว มารดาของคนไม่มีอำนาจจะรัดขอก
 จากครรภ์ ให้สิ้นชีพเสียได้เท่ากับมารดาไม่มีอำนาจ ดัง
 ชีวิตเด็กที่เกิดมาในโตกย่นแล้ว

ได้อธิบายแล้ว ว่าคน ๆ เดียวเป็นบุคคลตามกตหมาย

แต่เมื่อไร จะได้พูดคุยไปถึงเรื่องคน ๆ เดียว อยุ่ดจากเป็น
 บทกถเมื่อไรตามธรรมเนียมตามมรณภาพ ทนทนทนจนถึงจะมี
 หนัดนคคพน้อย ผทจะไต่บรมฎกจัดการ ก็เป็นมไซมทวงไป
 เพอทจะให้เสร์จการนนแทนน แต่เมื่อคน ๆ หนดยุหายไ
 ไม่ได้ยินข่าวคราวมา จะวินิจฉัยว่ามชวศรยงไม่ตายเด่มอ
 ไปก็ไม่ได้ เพราะยังไรคงคองตายวันหนึ่ง จึงเป็นข้อสำคัญ
 ทจะทราบจาทายเมื่อไร เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ เช่นในการที่จะ
 แบ่งทรัพย์ให้แก่ลูกหลาน แดภรรยาเป็นมรฎกไป ใน
 กตหมายไทย มทเทียบบอยุ่ แห่งหนึ่ง ใน ดัชนี ผัวเมีย
 มาตรา ๖๒ ซึ่งมีความดังนี้

“ผู้ไปค้าขายแต่จังหวัดหัวเมือง พระราชเด้มา
 มณฑลเมืองชนแห่งพระเจ้าอยู่หัว แม่ไปพนกำหนดปี ๓
 ชายมีมา ทานว่าหญิงชายขาดจากผัวเมียกัน ถ้าชายมีของ
 ผากมาถึงเมียคนกค ให้หญิงลอบบอกคู่ชทกชไซเจ็บให้รุกลง
 แห่งคนกคกำหนด ๓ ปี ถ้าพนกำหนดชายมีมา พระราช
 กฤษฎีกาว่าหญิงนั้นมีได้เป็นเมียชายนนเคย หญิงมชชเอาผัว
 หาโทษมิได้ทงชายผู้ผัวใหม่หนักหาโทษมิได้เคย ถ้าชายผู้ใด

เอาหญิงเป็นชู้เป็นเมียแต่ในกำหนดนั้น คือเมียท่านแต่ ให้
 ใหม่โดยขนาดถ้าแต่พ้นกำหนดแล้ว แต่หญิงมชู้ผัว แต่ชาย
 ผัวเก่าพามาทำร้ายแก่ชายกตหญิงกต ท่านว่ามั่นคงจงอาญา
 ท่านให้ใหม่ทั้งคู่คุณ แม่นว่าชายไปเมืองจีน ไปทะเล ไป
 เชียงใหม่ ไปพม่า ไปชะวาฟ้าแดงคังหนไซ ท่านให้หญิง
 อยู่ถ้า ๓ ปี ถ้าได้ข่าวว่าสัดครบชายผัวไปได้แต่ถ้าเกาซัดไป
 คกคก ให้หญิงอยู่ถ้า ๗ ปี ถ้าพ้น ๓ ปี ๗ ปีแล้ว หญิง
 มชู้ผัวใหม่ โทษหญิงชายนั้นเลย ถ้าผัวเก่ามาทำร้ายแก่เขา
 ทง ๒ ใช้ ท่านให้ใหม่คงเคยแล้ว"

มาครานพูดถึงผัวดะภรรยา แต่ทงพูดถึงผัวไปกิจการ
 หายไป ทงภรรยาได้โดยไม่แกดงเช่นสัดจับตัวไป ให้หญิง
 คอยอยู่ ๗ ปี พ้นกำหนดนั้นแล้วใหม่ผัวใหม่ได้เท่ากับผัวเดิม
 ได้ตายไป ก็เมื่อคนหายไ้กว่า ๗ ปีไม่ได้ยินข่าวคราวอย่างไร
 เลย แต่ได้ตายไปแล้วแต่ไม่รู้จำวันไรบไรถึงเวลาที่จะแบ่ง
 ทรัพย์สินของคนนั้น จำเป็นคัดจะต้องวินิจฉัยว่าตายเมื่อไร ถึง
 จะไม่รบกวนกตของต้นฐานเอาเป็นประมาณ ในกฎหมายไทย
 ไม่ได้กตต่างวชทจะดำเนินการ ต้องเข้าใจว่าคัดคงจะยก

วิชาญาณรณอนหง คนๆ หนึ่งทเรียกว่าบทกตเป็นบทกตเด
 มมนุษย์แท้ ส่วนบทกตทอชบายอยู่เดยวน เป็นบทกตท
 สัมมุติคิดเขาเองเท่านั้น ทงนม ไซเป็นการใหม่แต่โบราณจะ
 เป็นการจริงมากกว่าน เช่นในกตหมายไทย (เหมือนประเทศ
 อื่น) ยังมตวอย่างที่จะให้ เห็น คาคของชญาตทแต่เดิม
 กตหมายนับรมกกันเป็นฝูงๆ รับผิดชอบแทนกันไมคองมีความ
 สงไสยเดย ในกตหมาย ๒ เดิมมตวอย่างหลายแห่งที่จะ
 พรรณาดังแต่ในชบถตงมาให้ ชักชักโคตร จนถงกุกนทได้
 กถ่าวแบ่งว่าดำมี เมื่อไรไมคอง ไซหนกรรยา เป็นกตหมาย
 ผ่อนผันความคิด ในการที่รับผิดชอบแทนกัน แต่ในเรื่องลูก
 พ้องบิดามารดาไมได้ ฤททษกัเช่นเดยวกัน คยงวางคาคว
 ให้หลุดอำนาจไปก่อน ทว่าในกาตนานคนรวมอยู่ในวงษ์
 ญาตนนเห็นจะไม่เป็นการผิด จะเข้าใจให้ ดคของอาน
 พทษาวดารประเทศอื่นชงๆ เทานนเอง คงเห็นได้ว่าการ
 เช่นนั้นเป็นไปทั่วโดกย

บทกตเช่นนบงเกิดชน อย่างไรก็ตาม คยงว่าโดยได้รับ

อนุญาตจากรัฐบาลประการหนึ่ง ฤตามธรรมเนียมที่เปนมมา

ที่^{๕๖}ได้รับอนุญาต^{๕๗}รัฐบาล^{๕๘}นั้น มีตัวอย่าง^{๕๙}ในหนังสือ

สัญญา พระราชทานพระบรมราชา^{๖๐}อนุญาต^{๖๑}แก่บริษัท^{๖๒}คดของ
 คุนาศยาม ^{๖๓}ตงวัน ^{๖๔}๕ เดือน ^{๖๕}๒ แรม ^{๖๖}๓ ค่ำ ^{๖๗}ปีชวด^{๖๘}ดำฤทธิ^{๖๙}ศักดิ์^{๗๐}
 ศักราช ^{๗๑}๓๒๕๐ ให้^{๗๒}ดู^{๗๓}มา^{๗๔}ตรา^{๗๕}ทาง^{๗๖}หลาย^{๗๗}ใน^{๗๘}หนังสือ^{๗๙}นั้น ^{๘๐}ที่^{๘๑}ให้^{๘๒}ขอ^{๘๓}
 หุ่น^{๘๔}ส่วน^{๘๕}หลาย^{๘๖}คน^{๘๗}เป็น^{๘๘}ขอ^{๘๙}เดี่ยว ^{๙๐}จะ^{๙๑}ยก^{๙๒}ตัวอย่าง^{๙๓}อน^{๙๔}น^{๙๕}ชน^{๙๖}ช^{๙๗}แจ^{๙๘}ง
 ค้อ^{๙๙}ไป^{๑๐๐}อีก ^{๑๐๑}ก็^{๑๐๒}เป็น^{๑๐๓}ตัวอย่าง^{๑๐๔}ไม่^{๑๐๕}ดี ^{๑๐๖}เพราะ^{๑๐๗}ยังมี^{๑๐๘}ขอ^{๑๐๙}ก^{๑๑๐}ม^{๑๑๑}เก^{๑๑๒}ย^{๑๑๓}ง^{๑๑๔}ก^{๑๑๕}น
 อยู^{๑๑๖}มาก

บุคคล^{๑๑๗}อีก^{๑๑๘}อย่าง^{๑๑๙}หนึ่ง^{๑๒๐}เป็น^{๑๒๑}ด้วย^{๑๒๒} ช^{๑๒๓}ร^{๑๒๔}ร^{๑๒๕}ม^{๑๒๖}เน^{๑๒๗}ียม^{๑๒๘}ที่^{๑๒๙}เก^{๑๓๐}ต^{๑๓๑}ช^{๑๓๒}น^{๑๓๓}ใ^{๑๓๔}ห^{๑๓๕}ม^{๑๓๖}
 เด^{๑๓๗}ิม^{๑๓๘}ก^{๑๓๙}ระ^{๑๔๐}ท^{๑๔๑}ร^{๑๔๒}ว^{๑๔๓}ง^{๑๔๔}ท^{๑๔๕}ง^{๑๔๖}หลาย^{๑๔๗}มี^{๑๔๘}อำนาจ^{๑๔๙}ชำระ^{๑๕๐}ความ^{๑๕๑}ที่^{๑๕๒}เก^{๑๕๓}ย^{๑๕๔}ง^{๑๕๕}ของ^{๑๕๖}กับ^{๑๕๗}ร^{๑๕๘}า^{๑๕๙}ช^{๑๖๐}
 การ ^{๑๖๑}ใน^{๑๖๒}ก^{๑๖๓}ระ^{๑๖๔}ท^{๑๖๕}ร^{๑๖๖}ว^{๑๖๗}ง^{๑๖๘}น^{๑๖๙}น^{๑๗๐}ร^{๑๗๑}า^{๑๗๒}ช^{๑๗๓}ฎ^{๑๗๔}ร^{๑๗๕}ไม่^{๑๗๖}มี^{๑๗๗}อำนาจ^{๑๗๘}พ^{๑๗๙}้อง^{๑๘๐}ร^{๑๘๑}ัฐ^{๑๘๒}บ^{๑๘๓}า^{๑๘๔}ด^{๑๘๕}ไ^{๑๘๖}ด้^{๑๘๗}ย^{๑๘๘}า^{๑๘๙}ง^{๑๙๐}
 ไร^{๑๙๑}อย่าง^{๑๙๒}หนึ่ง^{๑๙๓}น^{๑๙๔}อก^{๑๙๕}จ^{๑๙๖}าก^{๑๙๗}จะ^{๑๙๘}ทุ^{๑๙๙}ล^{๒๐๐}เก^{๒๐๑}ด^{๒๐๒}า^{๒๐๓}ง^{๒๐๔} ๗ ^{๒๐๕}ถ^{๒๐๖}ว^{๒๐๗}าย^{๒๐๘}ฎ^{๒๐๙}ีก^{๒๑๐}า^{๒๑๑}เป็น^{๒๑๒}คำ^{๒๑๓}ขอ^{๒๑๔}พ^{๒๑๕}ระ
 บ^{๒๑๖}าร^{๒๑๗}มี^{๒๑๘}เป็น^{๒๑๙}ท^{๒๒๐}พ^{๒๒๑}ง ^{๒๒๒}ถ^{๒๒๓}า^{๒๒๔}มี^{๒๒๕}ฉ^{๒๒๖}น^{๒๒๗}น^{๒๒๘}พ^{๒๒๙}้อง^{๒๓๐}ก^{๒๓๑}ด^{๒๓๒}่า^{๒๓๓}ง^{๒๓๔}ท^{๒๓๕}โ^{๒๓๖}ษ^{๒๓๗}ค^{๒๓๘}ว^{๒๓๙}เจ^{๒๔๐}้า^{๒๔๑}พ^{๒๔๒}น^{๒๔๓}ก^{๒๔๔}ง^{๒๔๕}า^{๒๔๖}น^{๒๔๗}เป็น^{๒๔๘}
 คน^{๒๔๙}๗ ^{๒๕๐}ไป^{๒๕๑} คร^{๒๕๒}ั้น^{๒๕๓}ใ^{๒๕๔}น^{๒๕๕}ปี^{๒๕๖} ๓๑๐ ^{๒๕๗}ได้^{๒๕๘} มี^{๒๕๙}พ^{๒๖๐}ระ^{๒๖๑}ก^{๒๖๒}าศ^{๒๖๓}ต^{๒๖๔}ง^{๒๖๕}ว^{๒๖๖}น^{๒๖๗}ที่^{๒๖๘} ๒๕ ^{๒๖๙}มี^{๒๗๐}ก^{๒๗๑}ุ^{๒๗๒}น^{๒๗๓}าย^{๒๗๔}น^{๒๗๕}
 ต^{๒๗๖}ง^{๒๗๗}ก^{๒๗๘}ระ^{๒๗๙}ท^{๒๘๐}ร^{๒๘๑}ว^{๒๘๒}ง^{๒๘๓}ย^{๒๘๔}ุ^{๒๘๕}ค^{๒๘๖}ิ^{๒๘๗}ร^{๒๘๘}ร^{๒๘๙}ม^{๒๙๐}เป็น^{๒๙๑}ก^{๒๙๒}ระ^{๒๙๓}ท^{๒๙๔}ร^{๒๙๕}ว^{๒๙๖}ง^{๒๙๗}ช^{๒๙๘}น^{๒๙๙}ใ^{๓๐๐}ห^{๓๐๑}ม^{๓๐๒} ^{๓๐๓}ย^{๓๐๔}ก^{๓๐๕}เด^{๓๐๖}ก^{๓๐๗}อำนาจ^{๓๐๘}
 ช^{๓๐๙}ำ^{๓๑๐}ระ^{๓๑๑}ถ^{๓๑๒}้อย^{๓๑๓}ค^{๓๑๔}ว^{๓๑๕}า^{๓๑๖}น^{๓๑๗} ^{๓๑๘}ก^{๓๑๙}ระ^{๓๒๐}ท^{๓๒๑}ร^{๓๒๒}ว^{๓๒๓}ง^{๓๒๔}หลาย^{๓๒๕}ก^{๓๒๖}ระ^{๓๒๗}ท^{๓๒๘}ร^{๓๒๙}ว^{๓๓๐}ง^{๓๓๑}มา^{๓๓๒}ร^{๓๓๓}ง^{๓๓๔}ม^{๓๓๕}ไ^{๓๓๖}ด้^{๓๓๗} ^{๓๓๘}ใ^{๓๓๙}น^{๓๔๐} ^{๓๔๑}ก^{๓๔๒}ระ^{๓๔๓}
 ท^{๓๔๔}ร^{๓๔๕}ว^{๓๔๖}ง^{๓๔๗}ย^{๓๔๘}ุ^{๓๔๙}ค^{๓๕๐}ิ^{๓๕๑}ร^{๓๕๒}ร^{๓๕๓}ม^{๓๕๔}น^{๓๕๕}น^{๓๕๖} ^{๓๕๗}ก^{๓๕๘}ระ^{๓๕๙}ท^{๓๖๐}ร^{๓๖๑}ว^{๓๖๒}ง^{๓๖๓}ที่^{๓๖๔}เด^{๓๖๕}ิม^{๓๖๖}มี^{๓๖๗}อำนาจ^{๓๖๘} ^{๓๖๙}ร^{๓๗๐}ี^{๓๗๑}ย^{๓๗๒}ก^{๓๗๓}คน^{๓๗๔}มา^{๓๗๕}บ^{๓๗๖}ัง^{๓๗๗}ค^{๓๗๘}ับ^{๓๗๙}
 บ^{๓๘๐}ัญ^{๓๘๑}ชา ^{๓๘๒}ค^{๓๘๓}ึง^{๓๘๔}ไม่^{๓๘๕}มี^{๓๘๖}อำนาจ^{๓๘๗}ว^{๓๘๘}่า^{๓๘๙}ก^{๓๙๐}ด^{๓๙๑}่า^{๓๙๒}ง^{๓๙๓}ใ^{๓๙๔}ก^{๓๙๕}อ^{๓๙๖}ิ^{๓๙๗}ร^{๓๙๘}ไ^{๓๙๙}ด้^{๔๐๐} ^{๔๐๑}ค^{๔๐๒}้อ^{๔๐๓}ไป ^{๔๐๔}ค^{๔๐๕}้อ^{๔๐๖}ง^{๔๐๗}มา^{๔๐๘}พ^{๔๐๙}้อง

ร้องยงต์นามสัจยัตยธรรม แต่งให้กรมอัยการเป็นทนาย
 ว่าความเหมือนหนึ่งเป็นคนทงหลายทฟ้องร้องกนหมชะนะมีแพ
 แต่การทคนอนจะฟ้องกระทรวงนกกยงไม่มีใครอาจที่จะเรียก
 กระทรวงอัยการมาเป็นจำเลยตรง คงเรียกพนักงานท
 ได้มีนามมาเป็นจำเลย พนักงานทเรียกกนมานกเป็นแต่
 ควรอง เป็นการเคอตรอนแก่ชาวราชการผู้น้อยทวไป คอง
 ออกเงินทองเสียเวดาพร้อม แต่ทงความหดวงก็จะเสียหาย
 ไปด้วย เจ้ากระทรวงจึงจำเป็นตองเออเพอคอยหนนหดงแต่
 หาแต่ตงรับเป็นจำเลยเองไม่โดยเหตุอย่างโรอย่างหนึ่ง จน
 ไม่นานมากคำตต่างประเทศ มีแขกกรมรถไฟชอ รามานาเคน
 ฟ้องพระเจ้าอนงยาเชอกรมหมนพทยดาภพฤตมิชาดา เต้เนาบตี
 กระทรวงโยธาธิการเป็นจำเลย ถ้าเหตุทฟ้องเกิดชนในเวดา
 ทาน แต่เมื่อฟ้องได้ทงออกจากตำแหน่งแล้ว พระยา
 เทเวศร์รองชวอฒนเป็นผู้ใครบนำทคอไป ความนนกกตกเป็น
 เรียกพระยาเทเวศร์เป็นจำเลยตั้งฉวราชการ ในตำแหน่งเต้เนา
 บตี ความกได้ชำระจนตงตตต้นคตอด เสียตายแต่ว่าออก
 นามเต้เนาบตีจะเรียกกระทรวงโยธาธิการมตกกว่าฤา

กระทรวงต่าง ๆ มีอำนาจหน้าที่เช่นคนทั้งหลายตั้ง
ที่ใดก็ตามมาตั้งน กเท่ากับเป็นบุคคล ๆ หนึ่ง

หมุ่ทรพยทเป็นบุคคลน จะเห็นได้ในพระบรมราช
วินิจฉัยเรื่องวัดสุทธาวารามซึ่งเป็น วัดราษฎร์ ในกรุงเทพฯ
เป็นพระบรมราชวินิจฉัยสำคัญ ควรพิมพ์ไว้ให้หมดเพื่อ
เป็นตัวอย่าง

“ถึงกรมการฎีกา ด้วยได้รับหนังสือตั้งวันที่ ๒๘
เดือนก่อนว่า พระในวัดสุทธาวารามให้นายเด็กเวैयाวัจกร
เป็นโจทย์ฟ้องขับไล่หลวงรวบรัดสัตว์ครพดว่า บุกรุกเข้าไป
ปลูกสร้างเรือนโรงในวัด จะเป็นหน้าที่ผู้ใดที่จะเป็นโจทย์
ฟ้องขับไล่จำเลยได้ ข้อ ๓ ถามว่าพระสังฆในวัดราษฎร์จะ
มีอำนาจฟ้องร้องได้เอง ถ้าจะต้องบอกกระทรวงกรมการ
ถ้าผู้รับอำนาจจากกระทรวงกรมการ ข้อ ๒ ถ้าพระสังฆไม่
ต้องบอกกระทรวงกรมการแล้ว ผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจ
ฟ้องร้องในนามวัดราษฎร์นั้นได้ จะเป็นเจ้าอธิการรูปเดียว
ถ้าพระสังฆทั้งหมดถ้าพระสังฆ โดยมากในวัดนั้นได้ทราบแล้ว

“บันทึกถาม ๒ ข้อนี้ ข้อ ๓ ไม่จำเป็นจะต้องบอก

กระทรวงธรรมการ ภาณุรับอำนาจจากกระทรวงธรรมการ
พระสงฆ์ในราชภูมิมอำนาจจะฟ้องได้เอง

“ข้อ ๒ เจ้าอธิการรูปเดียวกันตาม ภาพระสงฆ์
พร้อมกันทั้งวัดก็ตาม มอบอำนาจให้เวรยาจกรผู้หนึ่งผู้ใด
ฟ้องเวรยาจกรผู้ นนฟ้องได้ เมื่อเวรยาจกรผู้ นนแพ้
ความพระกตองแพด้วยเหมือนแต่ทนาย แต่ซึ่งพระจะตั้งให้
ว่าความอย่างนั้นๆ ในหนังสือมอบอำนาจบางรูปบางคณะ
จะเป็นทรงเท็จ เมื่อพระมอบอำนาจให้เวรยาจกรผู้ใด
มาว่า ต้องถือว่าเวรยาจกรผู้ นนเป็นผู้ รุทธยาไ้รยของ
พระ แดตั้งใจจะบำรุงพระอารามนน ความแพชนะนะ ก็
เหมือนหนังสือพระนนแต่ทนายต้องแพคือชนะนะ ด้วยเวรยา
จกรผู้ ว่าความนน ๓ มีนาคม ๑๓๑๗”

ทงนเป็นทเขาใจว่าวัดมอำนาจอยู่เอง ข้อเดิมท
สงไสยนั้น ก็เป็นแต่ว่า ใครเป็นผู้จัดการใช้อำนาจซึ่งรู้ว่ามี
อยู่ในวัด

ได้อธิบายคำที่เรียกว่า บุคคลในกตหมาย แดอ้าง
ตัวอย่างได้เพียงน ในเบองนาคงจะมมากชนทุกจัน

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วน จำกัด เสวิภัณฑ์ (แผนกการพิมพ์)
เลขที่ 72/5-6 ถนนดำรงรักษ์ หลังกรมโยธาเทศบาล ผ่านฟ้า โทร. 22771
จำลอง สุวรรณรักษ์ ผู้พิมพ์โฆษณา 2502
